

לצורך מכשירי אוכל נפש

ביצה כח, ב

אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם, הוא ולא מכשיריו, ור' יהודה אמר קרא לכם לכם לכל צרכיכם ... כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב, כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.

שוע"ר סי' תצה

ב ההבערה אף על פי שאינה נעשית בגוף האוכל, אף אם היא לצורך אכילה, שהרי הוא מבעיר אש בעצים ומבשל עליהם, מכל מקום כיון שהיא מתקנת את האוכל, שהרי ענין ההבערה הוא הוצאת האש, או שמרבה האש, וגוף האש זו שהוציא או שהרבה היא המתקנת ומבשלת את האוכל, הרי גם היא בכלל מלאכת אוכל נפש.

ד אם אין גופו נהנה ביום טוב מגוף המלאכה עצמה, אלא מדבר שנתקן ונתכשר להנאת האדם על ידי עשיית המלאכה, כגון שמתקן שפוד לצלות בו, שאין גופו נהנה מגוף השפוד אלא מהצלי שנצלה בו, או שמבקע קורה לעצים דקים מאד להצית בהם האור תחת קדירתו, שאין גופו נהנה מגוף העצים שנעשה בהם מלאכה, אלא מהתבשיל שנתבשל על ידי מלאכה זו, כל אלו וכיוצא בהן אף על פי שעושה אותן לצורך אכילת יום טוב, מכל מקום כיון שאין המלאכה נעשית בגוף האוכל נפש אלא בדבר המכשירו לאכילה, הרי הן נקראין מכשירי אוכל נפש, שאסור לעשותן ביום טוב מן התורה, אפילו אם הוא בענין שאם לא כן יפסיד אכילתו לגמרי ויתענה ביום טוב, שנאמר הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו.

במה דברים אמורים במכשירים שאפשר לעשותן מערב יום טוב, כגון לעשות שפוד חדש, שהרי אפשר לו לעשות מערב יום טוב ... וכן כל כיוצא בזה, אבל מכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב, כגון לתקן השפוד שנשבר ביום טוב ... מותר לתקנו ביום טוב, שנאמר יעשה לכם ודרשו חכמים לכם לכל צרכיכם לרבות מכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.

קו"א שם ס"ק ד

לא אמרינן מתוך, אלא ממלאכת אוכל נפש למלאכת הנאת הגוף ממש, דהיינו שהגוף נהנה מהמלאכה עצמה ... אבל לא אמרינן מתוך שהותרה מלאכת אוכל נפש הנעשית בגוף האוכל, שגופו נהנה מן המלאכה עצמה, הותרה במכשירי הנאת הגוף, שאין הגוף נהנה מהמלאכה עצמה, כגון כיבוי הנר והבקעת והבית השורף.

שוע"ר סי' תקז

יב אסור לגרוף שאר הגחלים שבתנור, אפילו אם הוא חושש שלא יגעו הגחלים בפת ויחרך מקצתו, לפי שבגריפה זו הוא מכבה מקצת הגחלים ... ואע"פ שכיבוי זה יש בו צורך יום טוב קצת שלא יחרך מקצת הפת, מכל מקום כיון שאינו לצורך אוכל נפש, שהרי אפשר לאפות בלא גריפה זו, אסור לעשותו ביום טוב. ואין אומרים מתוך שהותרה מלאכה זו לצורך אוכל נפש הותרה אפילו שלא לצורך אוכל נפש, כיון שאין המלאכה נעשית בגוף האוכל נפש עצמו כמ"ש בסי' תצ"ה.

שוע"ר סי' תקט

ד אחת סכין שנפגמה ואחת סכין שעמדה, אפילו אינו יכול לחתוך בה כלל, אין משחזין אותה במשחזת המיוחדת לכך, מפני שהוא מתקן כלי ביום טוב. ואפילו לא היה אפשר להשחיזה מערב יום טוב, כגון שנפגמה ועמדה ביום טוב (ואע"פ שכל מכשירים שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב מותר לעשותם ביום טוב, מכל מקום בסכין החמירו חכמים, לפי שהוא דבר המצוי אצל רוב בני אדם, ורוב הפעמים אפשר לו לשאול סכין מחבירו לצורך יום טוב, לפיכך אפילו אם הוא בענין שאי אפשר לו למצוא סכין אחרת לא רצו חכמים לחלק בכך, ואסרו השחזת הסכין כדרכה במשחזת בכל ענין).

שוע"ר סי' תקיד

ד אסור לכבות הבקעת בשביל שלא תתעשן הקדרה ויפסד התבשיל, שהרי אפשר להציל הקדרה מעישון בלי כיבוי, על ידי שישליך הבקעת לחוץ. ואם הוא צריך לבקעת זו, שמקצתה דולק יפה ומבשל בו קדרתו, ואין לו אש אחרת לבשל בה רק של זו הבקעת, ואי אפשר לו להציל הקדרה מעישון רק על ידי שיכבה מקצת הבקעת שהוא מתעשן, מותר לכבות, שהרי כיבוי זה לצורך אוכל נפש הוא ממש.

ה אסור לכבות את הנר אפילו צריך לכבותו בשביל הנאת הגוף, כגון שרוצה לשמש מטתו ואין לו חדר אחר להוציא את הנר לשם.